

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

**ДАЙДЖЕСТ
УКРАЇНЬКОЇ ГЕЛЬСІНСЬКОЇ СПІЛКИ З ПРАВ ЛЮДИНИ (УГСПЛ)
ВИПУСК № 8(61), ПРОГРАМА USAID «ПРАВА ЛЮДИНИ В ДІЇ»**

Червень 2020

ЗМІСТ

РЕАЛІЗОВАНІ В РАМКАХ ПРОГРАМИ ЗАХОДИ	2
МОНІТОРИНГ, АНАЛІТИКА ТА АДВОКАТУВАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ	2
СТРАТЕГІЧНИЙ СУДОВИЙ ЗАХИСТ	5
БЕЗОПЛАТНА ПРАВОВА ДОПОМОГА	6
ПРОСУВАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА НАВЧАННЯ В СФЕРІ ЇХ ЗАХИСТУ	8
ГОЛОВНІ НОВИНИ В СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ	10

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНЬСКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

РЕАЛІЗОВАНІ В РАМКАХ ПРОГРАМИ ЗАХОДИ

МОНІТОРИНГ, АНАЛІТИКА ТА АДВОКАТУВАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Український сценарій перехідного правосуддя: добірка публікацій аби поглибити знання з цієї теми чи просто поміркувати над складними питаннями

- З метою напрацювання змін до Національної стратегії у сфері прав людини¹ Міністерство юстиції України організувало серію онлайн зустрічей з громадськістю за тематичними напрямками вказаної Стратегії.

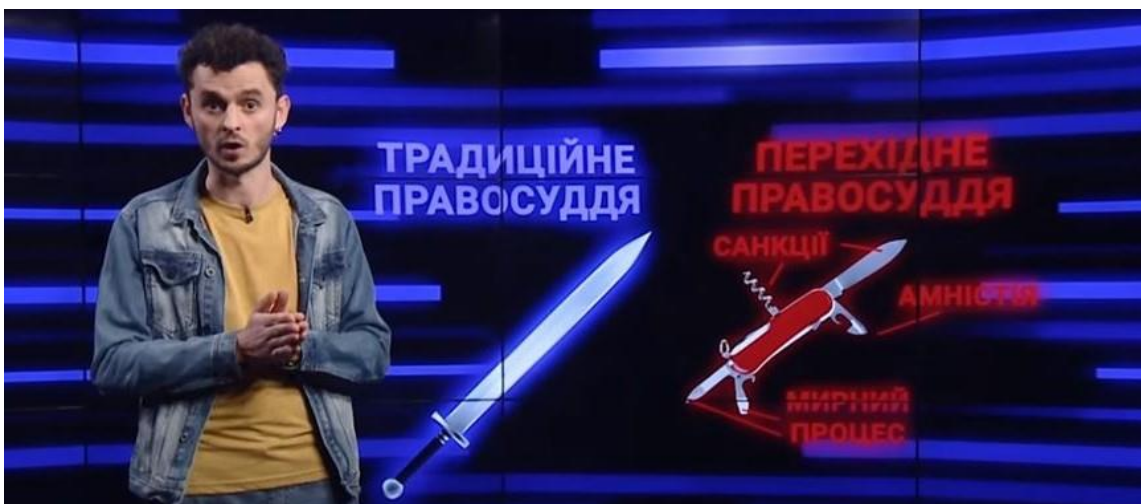
Програма USAID «Права людини в дії» також приєдналася до дискусії, зокрема, аби [нагадати](#), що оскільки тема перехідного правосуддя зараз активно озвучується на найвищому рівні як одна з пріоритетних, вона має бути згадана також і у Національній стратегії з прав людини.

- Про права людини і реінтеграцію тимчасово окупованих територій України можна дізнатися з [аналітичного брифу](#), що підготували спільно з партнерами до Ukraine Reform Conference 2020, яка має відбутися у Вільнюсі.
- У самісіньку суть перехідного правосуддя заглянуло «Телебачення Торонто» – [репортаж](#) здебільшого присвятили амністії, про яку говорити політикам часто не зручно.

Перехідне правосуддя має бути частиною Нацстратегії у сфері прав людини

УКРАЇНЬКА ГЕЛЬСІНЬСКА СПІЛКА З ПРАВ ЛЮДИНИ

- Що з досвіду перевірки суддів та прокурорів об'єднаної Німеччини може використати Україна? – про це поміркували під час [онлайн-дискусії](#) щодо досвіду Німеччини в питаннях перевірки особистісної і професійної відповідності суддів та прокурорів Німецької Демократичної Республіки, яка проводилась після об'єднання країни у 1990 році. [Вважаємо](#),

¹ Нагадаємо, на думку громадянського суспільства Національна стратегія у сфері прав людини [виконана лише на 28%](#).

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНЬСКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

що наша країна повинна вже зараз виробити правові підходи до перевірки благонадійності (люстрації) осіб, які працюють в де-факто незаконних окупаційних адміністраціях та порушують права людини та/або сприяли окупації.

Особам без громадянства РФ мати у власності земельну ділянку у Криму заборонено – чи можна якось протистояти цьому свавіллю країни-окупанта?

Як вже повідомлялося, указом Президента РФ іноземним громадянам та особам без громадянства було заборонено мати у власності землю практично на всій території півострову. Цього разу пропонуємо Вашій увазі [матеріал](#) газети «День», до створення якого долучився наш юрист з кримських питань з наміром пояснити, чому цей указ не є легітимним, кого можуть позбавити власності та як діяти на захист своїх прав?

Спрощена процедура вступу до українських вишів для молоді з тимчасово окупованих територій: продовжуємо розповідати про нововведення

- Нещодавно Міністерство освіти та науки України надало абітурієнтам з тимчасово окупованих територій Криму та Донбасу можливість вступати до одного з 109 українських ВНЗ за спрощеною процедурою. У зв'язку з цим Програма USAID «Права людини в дії» продовжує інформувати майбутніх студентів щодо нюансів цьогорічної вступної кампанії – пропонуємо ознайомитися з [новою схематичною підказкою](#).

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

- Вітаємо [рішення](#) Міністерства щодо поширення т.з. «Квоти-2» (визначена частина від максимального обсягу бюджетних місць в закладах вищої освіти) на вступників з тимчасово окупованої частини Донецької та Луганської областей. Раніше ця норма застосовувалась лише для мешканців Криму. А також щодо забезпечення можливості для вступників з ТОТ у 2020 році вступати у будь-який заклад вищої освіти України без складання зовнішнього незалежного оцінювання у зв'язку з обмеженням пересування громадян України через адмінмежу з тимчасово окупованою частиною України, які ускладнили або зробили неможливим складання ЗНО².

Інші новини УГСПЛ у цьому напрямку:

- Колонізація Криму та зміна демографічної ситуації на півострові – це складна та комплексна проблема. По суті, вона охоплює багато тем, які стосуються прав людини та соціології. Про які б порушення фундаментальних прав на тимчасово окупованому півострові не йшлося – це майже завжди так чи інакше стосується зміни демографічної ситуації. Усі ці процеси складно точно виміряти, передусім, через відсутність доступу до території, але все ж таки деяку інформацію правозахисникам [вдається збирати](#).

Треба зазначити, що завдяки такій роботі правозахисників декілька повідомлень щодо колонізації Криму вже було подано раніше до Міжнародного кримінального суду (МКС) спільно УГСПЛ, Регіональним центром прав людини та Прокуратурою Автономної

² Станом на 10 липня Президент України [вже підписав](#) ухвалені Верховною Радою відповідні зміни до Закону України «Про вищу освіту».

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНЬСКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

Республіки Крим, а сама тема колонізації Криму з'явилася в [резолуції No74/168](#) Генасамблеї ООН (2019 рік, *посилання російською*) та в річному звіті Прокурора МКС.

Також нагадаємо про дотичні тематичні випуски аналітичного дайджесту «Крим без правил», а саме – щодо [переміщення громадян РФ](#) на окуповану територію України (2015 рік) та [видворення Російської Федерацією](#) цивільного населення з окупованого Криму (2018 рік), *посилання російською мовою*. Повний *перелік дайджестів англійською та російською можна переглянути тут*.

- Хто б не були бранці Кремля – чи то ув'язнені в Криму з політичних мотивів, чи то заручники незаконних збройних формувань на Донбасі – правозахисники завжди намагаються докласти максимум зусиль, аби допомогти цим людям. Зокрема, максимально тримати їх історії в інформаційному полі, щоб уникнути забуття.

Тому хочемо поділитись [оновленою інфографікою](#) про політв'язнів (94 особи на сьогодні) та пропонуємо увазі читачів [нову рубрику](#) з вже знайомим хештегом #MustBeLiberated про історії цивільних бранців самопроголошених «Л/ДНР» (*тематичні публікації завжди можна відслідковувати на нашій сторінці у Фейсбуці*).

- У правозахисників назбиралося багато запитань до Росії щодо Криму, чимало з яких вже незабаром має поставити країні-окупанту Комітет ООН з прав людини на 129-й сесії. Коаліція організацій громадянського суспільства, до якої входять УГСПЛ, [підготувала подання](#), яке, сподіваємось, врахують під час формування переліку питань для розгляду 8-го звіту РФ про виконання Міжнародного пакту про громадянські та політичні права.

СТРАТЕГІЧНИЙ СУДОВИЙ ЗАХИСТ

Метою програми USAID «Права людини в дії» в цьому напрямку є підтримка на національному і міжнародному рівнях стратегічних судових справ для захисту суспільних інтересів³, а також їх широке висвітлення серед професійної спільноти та громадськості. Загальна кількість стратегічних справ, які стосуються конфлікту та підтримані Центром стратегічних справ (ЦСС) УГСПЛ в рамках програми, складає 165.

Інші новини УГСПЛ у цьому напрямку:

- **Подання до Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ)**
  - ✓ Заявник був незаконно затриманий представниками т.з. «ДНР», знаходиться в Макіївській колонії на непідконтрольній території та у зв'язку з хронічними захворюваннями потребує лікування, яке йому не надається. Існує загроза погіршення його стану здоров'я. Після нашого звернення ЄСПЛ зобов'язав Уряди України та РФ вжити термінових заходів для

---

³ Найпотужніший інструмент захисту прав людини; ведуться в інтересах громадянина чи групи громадян з метою досягнення системних змін в правовій сфері на благо суспільства та використовується з метою створення судової практики (прецедентів).

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

надання медичної допомоги, звільнення заявника та невідкладно інформування суду про вжиті заходи.

- ✓ Під час обстрілу Краматорська один з снарядів влучив у квартиру клієнта УГСПЛ та повністю знищив його майно. Квартира була визнана непридатною до проживання. До ЄСПЛ направлено заяву проти України та РФ про порушення права на мирне володіння майном, права на повагу до приватного життя та житла, права на справедливий суд та відсутність ефективних засобів захисту.
- ✓ У справі колишнього політв'язня самопроголошеної «ДНР» подано доповнення щодо порушення цілого ряду статей Європейської конвенції з прав людини, які, зокрема, стосуються примусової праці, позбавлення заявника судових гарантій, незаконного засудження та конфіскації його майна, втручання в сімейне життя та відсутність ефективних засобів правового захисту.

• Співпраця з Офісом Прокурора МКС

УГСПЛ разом з партнерами надіслала до Офісу Прокурора Міжнародного кримінального суду доповнення до подання, яке містить нові докази щодо вчинення громадянином Росії Ігорем Гіркиним воєнних злочинів та злочинів проти людяності на сході України.

БЕЗОПЛАТНА ПРАВОВА ДОПОМОГА

[Мережа громадських приймалень УГСПЛ](#) продовжує надання безоплатної правової допомоги (в т.ч. у формі виїзних засідань у віддалених районах), проведення інформаційно-просвітницьких заходів в сфері прав людини, а також документування воєнних злочинів та порушень прав людини, пов'язаних з конфліктом. USAID в рамках програми «Права людини в дії» підтримує діяльність громадських приймалень (ГП) в містах [Торецьк](#), [Маріуполь](#), Краматорськ та [Покровськ](#) Донецької області, [Станиця Луганська](#), [Суми](#) та Дніпро, які надають допомогу постраждалому від конфлікту населенню, Київську [об'єднану приймальню](#) з питань Криму та Донбасу, а також спеціалізовану приймальню з кримських справ у Херсоні.

Підвищення обізнаності громадян з питань захисту їх прав та інші теми, дотичні до діяльності Програми USAID

- Приймальня зі Станиці Луганської [розповідає](#), що відповідно до Податкового кодексу України, завдяки податковій знижці можливо повернення частини грошей, сплачених за оренду житла ВПО. Схожою інформацією [ділиться й сумська приймальня](#), яка нагадує про можливість призначення житлової субсидії ВПО.
- Кабінет міністрів України вніс зміни до постанови Уряду, якою регламентується карантин. Зокрема, пропонується застосування іншого пропускового режиму через КПВВ на лінії розмежування на Донбасі та адміністративній межі із Кримом, а також скасовується проведення пробного ЗНО для молоді з тимчасово окупованої території. Аби завжди бути в

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

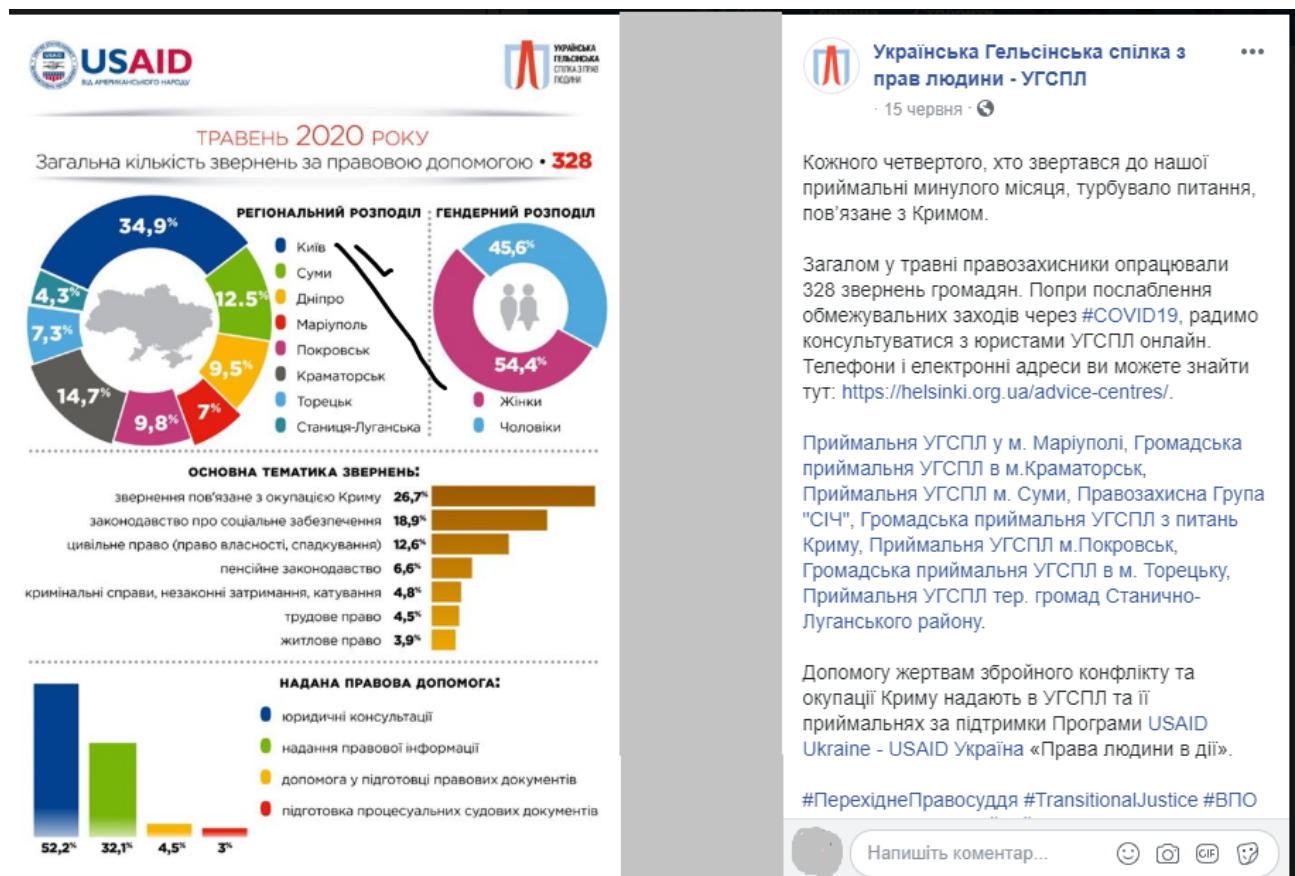
**УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ**

курсі подібних нововведень, пропонуємо [слідкувати за новинами](#) на сторінці сумської приймальні. *Більше дотичної інформації є у розділі цього дайджесту [Моніторинг, аналітика та адвокатування прав людини](#).*

Пояснення поясненнями, але, на жаль, на практиці не все спрацьовує так, як хотілося б або як викладено у нормативних документах. Тема перетину лінії розмежування абітурієнтами або студентами з тимчасово окупованих територій наразі дуже болюча – з майже типовою історією можна [ознайомитись](#) на сторінці нашої дніпровської приймальні, яка поряд з іншими приймальнями УГСПЛ/Програми USAID готова безкоштовно надавати допомогу тим, хто цього потребує.

Інфографіка щодо результатів роботи громадських приймалень

Програма USAID «Права людини в дії» продовжує звітувати про надану правову допомогу в постраждалому від конфлікту та окупації регіоні – пропонуємо данні за [травень](#) 2020 року із тематичним, регіональним та гендерним розподілом.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬСЬКА
ГЕЛЬСІНЬСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

ПРОСУВАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА НАВЧАННЯ В СФЕРІ ЇХ ЗАХИСТУ

УГСПЛ продовжує організацію навчальних заходів з прав людини, а також бере участь в розробці комплексної національної політики в галузі освіти у сфері прав людини. Ця діяльність здійснюється в рамках Всеукраїнської освітньої програми «[Розуміємо права людини](#)» (РПЛ)⁴, яка в даний час є єдиною неформальною системою освіти, що має матеріальну базу для своєї діяльності – Освітній дім прав людини в Чернігові (ОДПЛ-Чернігів).

Програма USAID «Права людини в дії» спільно з Представництвом Президента в АР Крим продовжила проводити серію вебінарів для правників

Тематика вебінарів загалом стосується правосуддя перехідного періоду та застосування норм міжнародного гуманітарного права та міжнародного права прав людини під час збройного конфлікту та окупації:

Серія вебінарів про
Перехідне правосуддя
Міжнародне гуманітарне право
Міжнародне кримінальне право
Міжнародне право прав людини

05.06 13.00

ВЕБІНАР
"Кримінальна
відповідальність за воєнні
злочини"

ОКСАНА СЕНАТОРОВА, кандидатка юридичних наук,
доцентка кафедри міжнародного права ІЮМ ім. Я.Мудрого

ВЕБІНАР
"ПЕРЕХІДНЕ ПРАВОСУДДЯ ТА
ПЕРЕСЛІДУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ
ЗЛОЧИНІВ У МІЖНАРОДНОМУ
КРИМІНАЛЬНОМУ СУДІ"

12 ЧЕРВНЯ 14:00

Гаяне Нуріджанян,
магістр та доктор права,
старший викладач на кафедрі
міжнародного та європейського права
Факультету правничих наук у НаУКМА

ВЕБІНАР
«РОЛЬ МІЖНАРОДНОЇ СПІЛЬНОТИ У ПОСТКОНФЛІКТНОМУ
ПРАВОСУДДІ ТА ГУМАНІТАРНОМУ
ВІДНОВЛЕННІ. УРОКИ СИРІЇ»

01 ЛИПНЯ 18:00

УЕЙН ДЖОРДАШ
керуючий партнер,
міжнародна правозахисна
група Global Rights
Compliance

ІБРАГІМ ОЛАБІ
засновник
Програми правового
розвитку Сирії

МАРІЯ ТОМАК
модераторка

- Про шляхи кримінального переслідування винних [розповіла](#) пані Оксана Сенаторова, членкиня робочої групи з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій при Комісії з питань правової реформи.

⁴ Заснована в 2007 році, програма спрямована на інкорпорування цінностей та принципів прав людини в систему формальної освіти, а також розвиток неформальної освіти прав людини, таким чином сприяючи культивуванню культури прав людини, зміцненню поваги до верховенства права в Україні, сприянню міжкультурному порозумінню та принципам мирного вирішення конфліктів. Наразі РПЛ нараховує понад 3500 випускників зі всієї України.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬСКА
ГЕЛЬСІНЬСКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

- Під час [чергового вебінару](#) від пані Гаяне Нуріджанян, старшої викладачки факультету правничих наук у НаУКМА, учасники дізналися про релевантність різних національних процесів – судових та несудових (амністія, комісії правди тощо) з точки зору прийнятності справ Міжнародним кримінальним судом.
- [Завершальним вебінаром серії](#) був «Роль міжнародної спільноти у постконфліктному правосудді та гуманітарному відновленні. Уроки Сирії», організований у партнерстві з Global Rights Compliance LLP.

Розпочато вебінари для освітян “Як викладати окремі питання щодо збройної агресії РФ”

Програма [організувала онлайн захід](#) для педагогів, що представляють як загальноосвітні навчальні заклади, так і систему інститутів післядипломної педагогічної освіти, а також для методистів районних та міських управлінь освіти.

У заході взяли участь освітяни Дніпропетровщини, Хмельниччини, Миколаївщини, Тернопільщини, Сєвєродонецьку, Маріуполя, Краматорську, Чернівців та інших регіонів. Мета вебінару – допомогти вчителям у викладанні такої складної та чутливої теми, як збройна агресія РФ проти України.

16 червня з 12:00 до 13:30

**Вебінар
«Актуальні теми
новітньої історії України: як
викладати окремі питання
щодо збройної агресії РФ на
Сході України?»**

Для викладачів і методистів Інститутів післядипломної педагогічної освіти та методичних кабінетів відділів освіти, вчителів історії та суспільних дисциплін

Зокрема, обговорили психолого-педагогічні аспекти та ризики викладання подібної тематики, окремі правові норми, якими регулюються питання захисту прав людини в умовах збройного конфлікту, а також зміст, структуру та особливості застосування посібника «Історія одного міста: як викладати окремі питання щодо збройної агресії РФ на Сході України», який підготовлено в рамках Програми USAID.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

ГОЛОВНІ НОВИНИ В СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ

Верховна Рада прийняла постанову про звернення парламенту до ООН та інших міжнародних організацій щодо вшанування жертв геноциду кримськотатарського народу

Більше інформації можна знайти за [ЦИМ](#) посиланням.

До роботи Тристоронньої контактної групи вперше у складі української делегації залучені представники окремих районів Донецької та Луганської областей

Більше інформації можна [знайти](#) на президентському сайті.

Уряд призначив голову Міжвідомчої комісії з питань застосування та реалізації норм МГП в Україні

Зазначені зміни дозволять відновити роботу Міжвідомчої комісії у сфері сприяння забезпеченню реалізації міжнародно-правових зобов'язань України у галузі міжнародного гуманітарного права. Головою [призначено](#) Віце-прем'єр-міністра України – Міністра з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій Олексія Резнікова.

У ВРУ зареєстровано законопроект №3713 щодо запровадження позасудової процедури реєстрації фактів народження та смерті, які в тимчасово окупованому Криму

«Впровадження адміністративної процедури реєстрації актів народження – це довгоочікуваний крок зі сторони української влади на зустріч людям, які живуть в окупації та протидія «колоніальній політиці» Росії на території Криму. Сьогодні Москва змінює демографічний склад та національну ідентичність населення на півострові, проводячи примусову натуралізацію (паспортизацію). [...] Саме тому, ми повинні максимально сприяти, щоб кожен громадянин України мав доступ до українських документів та зберігав зв'язок із державою, отримував необхідну підтримку в майбутньому...» – [коментує](#) Представництво Президента України в Криму (м. Київ).

До роботи над законопроектом також [долучилися](#) юристи та аналітики УГСПЛ у рамках Програми USAID «Права людини в дії».

ФСБ затримала групу проукраїнських кримчан та закидає їм заклики до екстремізму та підготовку теракту

За словами адвоката, проти шістьох затриманих висунуто звинувачення в нібито плануванні терористичного акту, а також у зв'язках із радикальними українськими формуваннями – [посилання російською](#).

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

Цей дайджест було розроблено завдяки щедрій підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) в рамках програми «Права людини в дії», яка виконується Українською Гельсінською спілкою з прав людини. Зміст публікації не обов'язково відображає погляди USAID/Уряду США.

У світі, USAID є однією з провідних установ у сфері розвитку, яка виконує роль каталізатора цих процесів та допомагає досягати позитивних результатів. Діяльність USAID є проявом доброчинності американського народу, а також підтримує просування країн-отримувачів допомоги до самостійності та стійкості та сприяє забезпеченню національної безпеки та економічного добробуту США. Партнерські стосунки з Україною USAID підтримує з 1992 року; за цей час, загальна вартість допомоги, наданої Україні з боку Агентства, склала понад 3 млрд. доларів США. До поточних стратегічних пріоритетів діяльності USAID в Україні належать зміцнення демократії та механізмів досконалого врядування, сприяння економічному розвитку та енергетичній безпеці, вдосконалення систем охорони здоров'я та пом'якшення наслідків конфлікту у східних регіонах. Для того, щоб отримати додаткову інформацію про діяльність USAID, просимо Вас звертатися до Відділу зв'язків з громадськістю Місії USAID в Україні за тел. (+38 044) 521-57-53. Також пропонуємо завітати на наш вебсайт: <http://www.usaid.gov/ukraine>, або на сторінку у Фейсбук: <https://www.facebook.com/USAIDUkraine>.

Програма USAID «Права людини в дії», контактна інформація:

Українська Гельсінська спілка з прав людини
вул. Фролівська, 3/34, Київ, Україна
тел.: +38 044 485 17 92, факс: +38 044 425 99 24

Електронна пошта: t.tsymbivskyy@helsinki.org.ua, веб-сайт: <http://helsinki.org.ua/>